

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ειδικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα νησιά» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2012/C 181/03)

Εισηγητής: ο κ. José María ESPUNY MOYANO

Στις 20 Ιανουαρίου 2011, και σύμφωνα με το άρθρο 29 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα:

Ειδικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα νησιά.

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 7 Μαρτίου 2012.

Κατά την 479η σύνοδο ολομέλειας, της 28ης και 29ης Μαρτίου 2012 (συνεδρίαση της 28ης Μαρτίου 2012), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 129 ψήφους υπέρ, 4 κατά και 8 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Οι νησιωτικές περιοχές παρουσιάζουν σε μόνιμη βάση κοινά χαρακτηριστικά και ιδιαιτερότητες, τα οποία αποτελούν την ειδοποιό διαφορά τους σε σχέση με τις ηπειρωτικές περιοχές. Στο άρθρο 174 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) οι νησιωτικές περιοχές αναγνωρίζονται ως ζώνες με συγκεκριμένα μειονεκτήματα, οι οποίες χρήζουν ειδικής προσοχής. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ κρίνει απαραίτητο να συνεχιστούν οι προσπάθειες προκειμένου να ακολουθηθεί η κατάλληλη στρατηγική, η οποία θα ανταποκρίνεται στις ειδικές ανάγκες αυτών των νησιωτικών περιοχών.

1.2 Κατά την ΕΟΚΕ, ο ορισμός της έννοιας του «νησιού» που χρησιμοποιεί η ΕΕ είναι ανεπαρκής και γι' αυτό πρέπει να αναθεωρηθεί και να επικαιροποιηθεί, λαμβάνοντας υπόψη τα νέα όρια της επικράτειας της ΕΕ, στα οποία περιλαμβάνονται πλέον και νησιωτικά κράτη μέλη. Σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της ⁽¹⁾, η ΕΟΚΕ πρότεινε να τροποποιηθεί αυτός ο ορισμός, πρόταση την οποία επαναλαμβάνει.

1.3 Τα μεταναστευτικά φαινόμενα ή τα προβλήματα που σχετίζονται με την πληθυσμιακή γήρανση ή ερήμωση είναι ζητήματα που αφορούν ιδιαιτέρως τα νησιά. Αυτές οι καταστάσεις μπορούν να οδηγήσουν στην απώλεια της πολιτισμικής κληρονομιάς, στη διαταραχή των οικοσυστημάτων και σε σοβαρές οικονομικές επιπλοκές (ως προς την απασχόληση, τη νεολαία κ.λπ.).

1.4 Ορισμένα νησιά πρέπει να αντιμετωπίσουν το ζήτημα της μετανάστευσης των πληθυσμών τους σε άλλες πιο εύπορες περιοχές, σε άλλα εισρέουν μετανάστες οι οποίοι συμβάλουν στην ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας, υπάρχουν όμως και νησιά τα οποία, λόγω της γεωγραφικής τους θέσης, υποδέχονται περισσότερους μετανάστες από όσους μπορούν να απορροφήσουν.

1.5 Η ΕΟΚΕ θεωρεί απολύτως απαραίτητο να βελτιωθεί η πρόσβαση στα νησιά και οι συνδέσεις μεταξύ τους. Δεδομένου ότι η προσβασιμότητα αποτελεί στοιχείο ζωτικής σημασίας για να γίνουν οι νησιωτικές περιοχές πιο ελκυστικές, θα πρέπει να ελαττωθεί το κόστος μεταφοράς εμπορευμάτων και της μετακίνησης ατόμων με την εφαρμογή της αρχής της εδαφικής συνέχειας και τη βελτίωση του Κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 3577/92.

1.6 Η γεωργία, η κτηνοτροφία και η αλιεία, οι οποίες συνιστούν ένα σημαντικό μέρος της τοπικής οικονομίας και αποτελούν εν πολλοίς πηγή τροφοδοσίας του τομέα γεωργικών ειδών διατροφής, είναι ευπαθείς εξαιτίας της απόστασης, του μικρού μεγέθους των εκτάσεων εκμετάλλευσης, της περιορισμένης διαφοροποίησης της παραγωγής, καθώς και των κλιματικών συνθηκών.

1.7 Όλοι αυτοί οι παράγοντες αποδυναμώνουν τον τομέα γεωργικών ειδών διατροφής των νησιών, ο οποίος δυσκολεύεται να ανταγωνιστεί τα προϊόντα από την ηπειρωτική χώρα ή από το εξωτερικό, με αποτέλεσμα την περαιτέρω εξασθένηση του πρωτογενούς τομέα.

1.8 Η ΕΟΚΕ συνιστά τον χαρακτηρισμό των νησιών υπό την ΚΓΠ ως μειονεκτικών ζωνών, ομοίως με τις ορεινές περιοχές, δίνοντας ξεχωριστή έμφαση στον νησιώτικο χαρακτήρα κατά τη χρηματοδότησή τους.

1.9 Δεν είναι λίγα τα ευρωπαϊκά νησιά που βρήκαν στις τουριστικές δραστηριότητες έναν βασικό παράγοντα επιβίωσης του πληθυσμού και διατήρησης της ταυτότητας, των παραδόσεων, των πολιτισμικών αξιών και του τοπίου τους. Ο τουρισμός και οι συναφείς παρεχόμενες υπηρεσίες υπήρξαν φορέας οικονομικής ανάπτυξης, αύξησης της απασχόλησης και πολυμορφίας της οικονομικής βάσης. Εντούτοις, η οικονομία των νησιών κατέληξε να εξαρτάται υπερβολικά από αυτές τις δραστηριότητες, με αποτέλεσμα να κρίνεται απαραίτητη η διαφοροποίηση και η επέκταση των συμπληρωματικών προς τον τουρισμό επαγγελματικών δραστηριοτήτων· οι δραστηριότητες αυτές θα ενίσχυαν την ανάπτυξη των νησιωτικών οικονομιών εν μέσω κρίσεων όπως η τρέχουσα, η οποία επηρεάζει εν πολλοίς τον τουρισμό.

⁽¹⁾ «Η καλύτερη ενσωμάτωση στην εσωτερική αγορά ως πρωταρχικός παράγοντας για τη συνοχή και την ανάπτυξη των νησιωτικών περιοχών», ΕΕ C 27 της 3.2.2009, σ. 123, και «Καινοτομία στον τουρισμό: Χάραξη στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη των νησιών», ΕΕ C 44 της 11.2.2011, σ. 75.

1.10 Η ΕΟΚΕ προσυπογράφει το ψήφισμα της 27ης Σεπτεμβρίου 2011 ⁽²⁾ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με αντικείμενο την εκπόνηση ειδικών στρατηγικών για τα νησιά, τις ορεινές περιοχές και άλλες ευαίσθητες ζώνες στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας της Επιτροπής που προβλέπει την «ανάπτυξη μιας στρατηγικής για έναν βιώσιμο παράκτιο και θαλάσσιο τουρισμό».

1.11 Η ΕΟΚΕ εντοπίζει δυσκολίες στην προσπάθεια των νησιών να συμμετέχουν σε ενωσιακά προγράμματα έρευνας, ανάπτυξης και καινοτομίας, εξαιτίας της μικρής εσωτερικής αγοράς τους και των περιορισμένων αναπτυξιακών και ερευνητικών δυνατοτήτων των υποδομών τους. Επίσης, η ΕΟΚΕ πιστεύει ακράδαντα ότι η ΕΕ θα πρέπει να εξακολουθήσει να ενισχύει την ανάπτυξη των ΤΠΕ στα νησιά, να στηρίζει τη δημιουργία ερευνητικών και αναπτυξιακών υποδομών, καθώς και να ευνοεί τη συμμετοχή των νησιωτικών μικρομεσαίων επιχειρήσεων στα προγράμματα έρευνας, ανάπτυξης και καινοτομίας, αν αυτό κριθεί αναγκαίο, ακόμα και μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων.

1.12 Η ενωσιακή ενεργειακή πολιτική, σε συνδυασμό με τις νησιωτικές περιοχές, θα πρέπει να θέσει ως προτεραιότητα α) την ασφάλεια εφοδιασμού των τελευταίων, β) τη χρηματοδότηση της ανάπτυξης και την υλοποίηση προγραμμάτων παραγωγής ενέργειας με τη χρήση νέων τεχνολογιών και πηγών ανανεώσιμης ενέργεια και γ) την προαγωγή της αποδοτικής χρήσης της ενέργειας με σεβασμό προς το περιβάλλον και τη φύση.

1.13 Η ΕΕ θα πρέπει να συμπεριλάβει τη λειψυδρία, την αφαλάτωση των θαλάσσιων υδάτων και τις λοιπές τεχνικές δυνατότητες συλλογής των υδάτων και υδροδότησης στο πλαίσιο της περιφερειακής πολιτικής, με γνώμονα πάντα τις ιδιαιτερότητες των νησιωτικών περιοχών.

1.14 Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι ένα από τα βασικά ζητούμενα είναι η εκπόνηση ειδικών προγραμμάτων συνεχούς επιμόρφωσης των εργαζομένων που απασχολούνται σε διάφορους τομείς της οικονομίας ενός νησιού και δη στον τουριστικό, ο οποίος αντιπροσωπεύει μία από τις πιο βαρύνουσες οικονομικά δραστηριότητες σε αυτές τις ζώνες. Τα προγράμματα αυτά θα πρέπει να χρηματοδοτούνται από Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής με την υποστήριξη των κρατών μελών, των θεσμικών οργάνων και των κοινωνικοοικονομικών φορέων.

1.15 Η εκπαίδευση, η επαγγελματική κατάρτιση και η διά βίου μάθηση έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα στην οικονομική και κοινωνική στρατηγική της ΕΕ (στρατηγική της Λισαβόνας και στρατηγική «Ευρώπη 2020»). Η ΕΟΚΕ ζητά να ληφθούν υπόψη οι ιδιαιτερότητες των νησιωτικών περιοχών προκειμένου να ενταχθούν η εκπαίδευση και οι ευκαιρίες διά βίου μάθησης –σε όλες τις περιοχές και για όλους τους κατοίκους– στις εθνικές στρατηγικές.

1.16 Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της υλοποίησης των μέτρων του Ανακοινωθέντος της Μπριζ σχετικά με τον συντονισμό των συστημάτων επαγγελματικής κατάρτισης στην Ευρώπη (το εν λόγω

ανακοινωθέν υιοθετήθηκε από τους υπουργούς Παιδείας όλων των κρατών μελών και τους αρμόδιους Ευρωπαίους κοινωνικούς εταίρους).

1.17 Η ΕΟΚΕ ζητά από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προβεί στη σύσταση μιας ειδικής διυπηρεσιακής ομάδας για τα νησιά ή τουλάχιστον τη συμμετοχή της σε άλλες ήδη υπάρχουσες διυπηρεσιακές ομάδες.

1.18 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καλείται να προβλέψει ειδικές διατάξεις για τις νησιωτικές περιοχές στο νέο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο για την περίοδο 2014-2020 και να μεριμνήσει έτσι ώστε αυτές οι περιφέρειες να υπαχθούν σε ειδικά προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης που ανταποκρίνονται περισσότερο στις ιδιαιτερότητές τους. Θα πρέπει δε να εξεταστεί η δυνατότητα αύξησης του ποσοστού συγχρηματοδότησης από πλευράς της ΕΕ στους τομείς προτεραιότητας για την ανάπτυξη των νησιών.

1.19 Δεδομένου ότι η στρατηγική «Ευρώπη 2020» θα καθορίσει σε μεγάλο βαθμό τις μελλοντικές δράσεις της ΕΕ, η ΕΟΚΕ κρίνει απαραίτητο να εξεταστεί αφ' ενός μεν η επίδρασή της στις νησιωτικές περιοχές, αφ' ετέρου δε ο τρόπος με τον οποίο η εν λόγω στρατηγική συντείνει στον μετριασμό των εγγενών μειονεκτημάτων των νησιών.

Δεδομένου του εποχικού χαρακτήρα των τουριστικών δραστηριοτήτων στα νησιά, η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να δώσουν ώθηση στο πρόγραμμα CALYPSO για τον κοινωνικό τουρισμό, όπως επισημαίνει και στη γνωμοδότησή της με τίτλο «Καινοτομία στον τουρισμό: Χάραξη στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη των νησιών» ⁽³⁾: το πρόγραμμα αυτό, με τη συνεργασία και των κοινωνικών εταίρων, μπορεί να ενισχύσει τον τουριστικό τομέα και κατ' επέκταση άλλες οικονομικές δραστηριότητες.

2. Εισαγωγή

2.1 Οι νησιωτικές περιοχές

2.1.1 Σύμφωνα με τον ορισμό της Eurostat, ως νησί ορίζεται οποιοδήποτε έδαφος πληροί τα πέντε ακόλουθα κριτήρια:

- έχει έκταση τουλάχιστον ενός τετραγωνικού χιλιομέτρου·
- βρίσκεται σε απόσταση τουλάχιστον ενός χιλιομέτρου από την ηπειρωτική χώρα·
- έχει μόνιμο πληθυσμό τουλάχιστον 50 κατοίκων·
- δεν έχει μόνιμη σύνδεση με την ηπειρωτική χώρα και
- δεν βρίσκεται σε πρωτεύουσα κράτους μέλους της ΕΕ.

2.1.2 Ο ορισμός της έννοιας του «νησιού» πρέπει να παραπέμπει στη Δήλωση 33 της ΣΛΕΕ βάσει της οποίας η [Διακυβερνητική] «Διάσκεψη θεωρεί ότι η αναφορά του άρθρου 174 σε “νησιωτικές περιοχές” μπορεί να περιλαμβάνει και νησιωτικά κράτη στο σύνολό τους, εφόσον ικανοποιούνται τα αναγκαία κριτήρια».

⁽²⁾ Βλ. γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: «Η Ευρώπη, ο πρώτος τουριστικός προορισμός στον κόσμο – ένα νέο πλαίσιο πολιτικής για τον ευρωπαϊκό τουρισμό» ΕΕ C 376 της 22.12.2011, σ. 44, καθώς και το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με θέμα: «Η Ευρώπη, ο πρώτος τουριστικός προορισμός στον κόσμο – ένα νέο πλαίσιο πολιτικής για τον ευρωπαϊκό τουρισμό» 2010/2206 (INI).

⁽³⁾ ΕΕ C 44 της 11.2.2011, σελ. 75.

2.1.3 Όπως έχει ήδη επισημάνει η ΕΟΚΕ σε προηγούμενη γνωμοδότησή της⁽⁴⁾, αυτός ο ορισμός δεν λαμβάνει υπόψη τη νέα πραγματικότητα της διευρυμένης Ευρωπαϊκής Ένωσης, που περιλαμβάνει νησιωτικά κράτη μέλη.

2.1.4 Σύμφωνα με αυτό τον ορισμό, 14⁽⁵⁾ από τα 27 κράτη μέλη της ΕΕ έχουν νησιά στην επικράτειά τους. Η σημασία τους πρέπει να αξιολογηθεί από την άποψη του σημαντικού αριθμού κατοίκων που ζουν στα διάφορα νησιά της ΕΕ, ο οποίος ανέρχεται σε 21 εκατομμύρια άτομα. Πρόκειται περίπου για το 4 % του συνολικού πληθυσμού της ΕΕ των 27 κρατών μελών.

2.1.5 Οι νησιωτικές περιοχές παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά και ιδιαιτερότητες που εκδηλώνονται με μόνιμο τρόπο και τις διαχωρίζουν σαφώς από τα ηπειρωτικά εδάφη.

2.1.6 Όλα τα νησιά της ΕΕ διαθέτουν χαρακτηριστικά στοιχεία που τα διακρίνουν το ένα από το άλλο. Ωστόσο, τα κοινά σημεία των νησιωτικών περιοχών της ΕΕ είναι σημαντικότερα από τις διαφορές τους και προπαντός, έχουν μεγάλη σημασία σε θέματα όπως οι μεταφορές, το περιβάλλον, ο τουρισμός και η πρόσβαση στις βασικές δημόσιες υπηρεσίες.

2.1.7 Το άρθρο 174 της ΣΛΕΕ περιλαμβάνει μια νέα παράγραφο, σύμφωνα με την οποία αποδίδεται «ιδιαίτερη προσοχή στις περιοχές που πάσχουν από σοβαρά και μόνιμα φυσικά ή δημογραφικά προβλήματα, όπως οι υπερβόρειες περιοχές που είναι ιδιαίτερα αραιοκατοικημένες και οι νησιωτικές, διασποριακές και ορεινές περιοχές».

2.1.8 Με αυτό το άρθρο, αναγνωρίζεται γενικά ότι οι νησιωτικές περιοχές αντιμετωπίζουν συγκεκριμένα μειονεκτήματα στα οποία αξίζει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή.

3. Δημογραφική κατάσταση των νησιωτικών περιοχών

3.1 Τα μεταναστευτικά φαινόμενα ή τα προβλήματα που σχετίζονται με τη γήρανση και τη μείωση του πληθυσμού είναι ζητήματα που πλήττουν ιδιαίτερα τα νησιά.

3.2 Ορισμένα νησιά ή νησιωτικές περιοχές αντιμετωπίζουν σήμερα σοβαρές απειλές μείωσης του πληθυσμού τους, λόγω της αποχώρησης του ενεργού πληθυσμού –ως επί το πλείστον των νέων–, της γήρανσης των κατοίκων ή των αντίξωων καιρικών συνθηκών. Αυτή η κατάσταση μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την απώλεια της πολιτιστικής κληρονομιάς και την αποδυνάμωση των οικοσυστημάτων.

3.3 Άλλα νησιά, λόγω της γεωγραφικής τους θέσης στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ, αντιμετωπίζουν πρόβλημα εισροής πληθυσμού και είναι εκτεθειμένα σε παράνομη μετανάστευση από τρίτες χώρες, η οποία είναι συχνά δυσανάλογη με την ικανότητα υποδοχής τους.

3.3.1 Σε ορισμένα νησιά έχουν ανακύψει προβλήματα έκτακτης ανθρωπιστικής ανάγκης, τα οποία πρέπει να αντιμετωπιστούν υπό το πρίσμα της ενωσιακής αλληλεγγύης, δηλαδή με τη συνέχεια του καταμερισμού των συνακόλουθων λειτουργικών καθηκόντων με συνδυασμένη χρήση των εθνικών και των ενωσιακών πόρων.

3.3.2 Η ΕΟΚΕ έχει ήδη προτείνει σε παλαιότερες γνωμοδοτήσεις της την τροποποίηση του κανονισμού του Δουβλίνου –στο πλαίσιο της κοινής πολιτικής ασύλου– με σκοπό τη διευκόλυνση των μετακινήσεων των αιτούντων άσυλο εντός της ΕΕ.

3.4 Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν νησιά με ισχυρή παρουσία αλλοδαπών με μεγάλη αγοραστική δύναμη, οι οποίοι συμβάλλουν μεν στην τοπική οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, αλλά στην περίπτωση που η στεγαστική αγορά είναι κορεσμένη, μπορεί να προκαλέσουν την αύξηση των τιμών της, δυσχεραίνοντας έτσι την πρόσβαση σε αυτήν του γηγενούς πληθυσμού με περιορισμένες οικονομικές δυνατότητες.

4. Πρόσβαση και νησιωτικός χαρακτήρας

4.1 Ορισμένοι περιορισμοί των νησιωτικών περιοχών οφείλονται στην «εδαφική ασυνέχεια» και την απομακρυσμένη γεωγραφική θέση τους. Αυτά τα μειονεκτήματα αντικατοπτρίζονται στο υψηλότερο κόστος μεταφοράς, διανομής και παραγωγής, στη μεγαλύτερη αβεβαιότητα του εφοδιασμού και στην ανάγκη για περισσότερα αποθέματα και αύξηση της ικανότητας αποθήκευσης.

4.2 Απόδειξη αυτού είναι η απόλυτη εξάρτησή τους από τις θαλάσσιες και τις εναέριες μεταφορές. Έτσι, οι νησιωτικές περιοχές βρίσκονται σε δυσμενέστερη θέση από άλλες περιοχές για να επωφεληθούν από τα πλεονεκτήματα της ευρωπαϊκής ενιαίας αγοράς ως ομοιογενούς χώρου ανταγωνιστικών οικονομικών σχέσεων, ιδιαίτερα όσον αφορά τη μείωση του μεγέθους των εταιρειών που απαιτείται για την καινοτομία, καθώς και την επίτευξη οικονομικών κλίμακας και εξωτερικών οικονομιών.

4.3 Από αυτήν την άποψη, είναι σημαντικό να υπενθυμιστεί ότι στο πλαίσιο της ενωσιακής πρωτοβουλίας «Ενιαίος Ευρωπαϊκός Ουρανός» θα μπορούσαν να αναλυθούν μηχανισμοί διαχείρισης της εναέριας κυκλοφορίας με ιδιαίτερη έμφαση στην εξασφάλιση της διαρκούς προσβασιμότητας των νησιών.

4.4 Δεν πρέπει να λησμονείται η κατάσταση που προκλήθηκε σε πολλά τμήματα του ευρωπαϊκού εναέριου χώρου τον Απρίλιο και τον Μάιο του 2010 από το σύννεφο ηφαιστειακής τέφρας του ισλανδικού ηφαιστείου Εϊγιαφιαλαγκκούλ και είχε ως αποτέλεσμα το κλείσιμο πολλών αεροδρομίων στην κεντρική, βόρεια και νότια Ευρώπη.

4.5 Το πιο ανησυχητικό πρόβλημα δεν ήταν τόσο η διακοπή των αφίξεων τουριστών, όσο η αδυναμία όσων βρίσκονταν στα νησιά να επιστρέψουν στις χώρες τους και η αβεβαιότητα γύρω από τη διάρκεια του προβλήματος.

⁽⁴⁾ «Η καλύτερη ενσωμάτωση στην εσωτερική αγορά ως πρωταρχικός παράγοντας για την συνοχή και την ανάπτυξη των νησιωτικών περιοχών», ΕΕ C 27 της 3ης Φεβρουαρίου 2009, σελ. 123, σημείο 2.2.

⁽⁵⁾ Ισπανία, Ιρλανδία, Γαλλία, Δανία, Ιταλία, Φινλανδία, Σουηδία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ελλάδα, Κάτω Χώρες, Μάλτα, Κύπρος, Εσθονία και Πορτογαλία.

4.6 Αυτή η συγκεκριμένη περίπτωση ανέδειξε την ευάλωτη κατάσταση των νησιωτικών περιοχών σε τέτοιες περιπτώσεις: παρότι το κλείσιμο του ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου επηρέασε σχεδόν όλη την Ευρώπη, είχε σημαντικότερες (αρνητικές) επιπτώσεις στις εν λόγω νησιωτικές περιοχές.

4.6.1 Ένα άλλο θέμα που πρέπει να ληφθεί υπόψη είναι η επιβολή του φόρου επί του διοξειδίου του άνθρακα στις αεροπορικές μεταφορές, ο οποίος, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, θα τεθεί σε ισχύ το 2012. Εάν τελικά επιβληθεί ο φόρος αυτός, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να βρει μια ειδική λύση για τις νησιωτικές περιοχές, δεδομένου ότι εξαρτώνται πολύ περισσότερο από τις αεροπορικές μεταφορές και, συνεπώς, η επιβολή του θα όξυνε τα εγγενή μειονεκτήματά τους.

4.7 Η δυνατότητα πρόσβασης έχει ζωτική σημασία για την αύξηση της ελκυστικότητας των νησιωτικών περιοχών. Τα ευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών (ΔΕΔ-Μ) πρέπει να περιλαμβάνουν μια πραγματική πολυτροπική πολιτική, η οποία πρέπει να εφαρμόζεται και στα νησιά. Η δημιουργία θαλάσσιων οδών και αεροδιαδρόμων μεταξύ της ηπειρωτικής Ευρώπης και των νησιών, μέσω της χρηματοδότησης σταθερών και κινητών υποδομών, μπορεί να συμβάλει προς αυτή την κατεύθυνση.

5. Γεωργία και αλιεία

5.1 Η γεωργία, η κτηνοτροφία και η αλιεία στα νησιά αποτελούν σημαντικό τμήμα της τοπικής οικονομίας, ιδίως όσον αφορά την απασχόληση, και παρέχουν σημαντική υποστήριξη στις τοπικές βιομηχανίες γεωργικών ειδών διατροφής, που αντιπροσωπεύουν το σημαντικότερο τμήμα της βιομηχανικής παραγωγής των νησιών.

5.2 Εντούτοις, η γεωργική και αλιευτική παραγωγή των νησιών είναι εξαιρετικά εύθραυστη, στοιχείο το οποίο οφείλεται κυρίως στις δυσκολίες που προκύπτουν από τη μεγάλη γεωγραφική απόσταση, το μικρό μέγεθος των εκμεταλλεύσεων, την ανεπαρκή διαφοροποίηση της παραγωγής, την εξάρτηση από τις τοπικές αγορές, τον κατακερματισμό τους και τις κλιματικές συνθήκες. Όλα αυτά τα στοιχεία επιδρούν στον τομέα των γεωργικών ειδών διατροφής των νησιών, ο οποίος βασίζεται στην τοπική παραγωγή. Η αδυναμία της τοπικής γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής καθιστά με τη σειρά της πιο ευπαθή τον τομέα των γεωργικών ειδών διατροφής των νησιών.

5.2.1 Όλοι αυτοί οι παράγοντες συμβάλλουν στη σημαντική μείωση της ανταγωνιστικότητάς τους σε σχέση με την ηπειρωτική παραγωγή και αυτή που προέρχεται από τρίτες χώρες.

5.3 Επιπλέον, η τοπική γεωργία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το εξωτερικό, τόσο για την προμήθεια πρώτων υλών και συντελεστών παραγωγής όσο και για την εμπορία των προϊόντων, καθότι οι νησιωτικές περιοχές είναι απομακρυσμένες τόσο από τις πηγές προμήθειας όσο και από τις αγορές.

5.4 Κατά συνέπεια, οι γεωργοί στα νησιά δεν ανταγωνίζονται επί ίσοις όροις τους παραγωγούς σε άλλες περιοχές. Οι τοπικοί παραγωγοί πρέπει να τυγχάνουν της απαραίτητης βοήθειας για να μπορέσει η γεωργία των νησιωτικών περιοχών να λειτουργεί σε ισότιμο

καθεστώς· τούτο μπορεί να επιτευχθεί, λόγω χάρη, με τη βοήθεια ειδικών μέσων της ΚΠΠ για τα νησιά ή χάρη στην περαιτέρω ενίσχυση και αναγνώριση των τοπικών παραγωγών.

5.5 Όσον αφορά τη λήψη μέτρων που προορίζονται ειδικά να καλύψουν τα μειονεκτήματα του νησιωτικού χαρακτήρα σε αυτό το πεδίο, η καταλληλότερη λύση θα ήταν η θέσπιση ειδικού νομοθετικού προγράμματος. Αυτό αφορά τον πρωτογενή τομέα, ο οποίος έχει ιδιαίτερη σημασία στα νησιά. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας δεν προβλέπει ειδικές παρεμβάσεις, εκτός από αυτές προς όφελος των αποκεντρών περιοχών ή των μικρών νήσων του Αιγαίου πελάγους.

5.6 Το ίδιο ισχύει και για τα καθεστώτα άμεσης στήριξης υπό τη ΚΠΠ. Στις πιο πρόσφατες μεταρρυθμίσεις των καθεστώτων άμεσης στήριξης της ΚΠΠ, της αγροτικής ανάπτυξης και του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) δεν ελήφθη υπόψη ο νησιωτικός χαρακτήρας.

6. Εσωτερική αγορά και τουρισμός

6.1 Το περιορισμένο μέγεθος των νησιωτικών περιοχών, σε σύγκριση με εκείνο των ηπειρωτικών, καθορίζει σημαντικά την παραγωγή και τη διάρθρωση των αγορών. Το μεγαλύτερο μέρος της τοπικής παραγωγής αυτών των περιοχών αποτελείται από μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις που είναι πιο ευάλωτες από τις μεγάλες.

6.2 Ο τουρισμός ήταν και παραμένει βασική πηγή της οικονομίας πολλών νησιωτικών περιοχών. Παρά τις πολλές διαφορές μεταξύ των νησιών της Ευρώπης αυτή η δραστηριότητα είναι απαραίτητη για την επιβίωση του τοπικού πληθυσμού, της ταυτότητας, των παραδόσεων, των πολιτιστικών αξιών και του τοπίου πολλών από αυτά.

6.3 Η έλευση του τουρισμού στις ευρωπαϊκές νησιωτικές περιοχές υπήρξε πηγή οικονομικής ανάπτυξης και απασχόλησης γι' αυτές τις περιοχές και συνέβαλε στη σημαντική διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης τους, μέσω της παροχής υπηρεσιών συναφών με τον τουρισμό. Επίσης, επέτρεψε την ανάκτηση και την προστασία του πολιτισμού, των τοπικών παραδόσεων, των φυσικών περιοχών και της πολιτιστικής κληρονομιάς τους.

6.4 Αν και σε γενικές γραμμές ο τουρισμός υπήρξε σαφώς θετικός παράγοντας, πρέπει να αναγνωριστούν οι επιπτώσεις που είχε για ορισμένες νησιωτικές περιοχές, μεταξύ των οποίων μπορούμε να αναφέρουμε την εργασιακή επισφάλεια, τον εποχικό χαρακτήρα της απασχόλησης, τη χαμηλή ειδίκευση των εργαζομένων, τις κερδοσκοπικές πολεοδομικές δραστηριότητες και την αύξηση του κόστους ζωής για τον τοπικό πληθυσμό. Επίσης, δημιούργησε σοβαρά προβλήματα υδροδότησης και δυσκόλεψε την παροχή βασικών υπηρεσιών στον πληθυσμό (διαχείριση αποβλήτων, υγεία κλπ.), επιβαρύνοντας σε μεγάλο βαθμό το περιβάλλον. Πλέον, η οικονομία των νησιών εξαρτάται υπερβολικά από τον τουρισμό, με αποτέλεσμα να κρίνεται απαραίτητη η διαφοροποίηση και η επέκταση των επαγγελματικών δραστηριοτήτων σε άλλους τομείς, όχι απαραίτητα συμπληρωματικούς προς τον τουρισμό. Οι δραστηριότητες αυτές θα ενίσχυαν την ανάπτυξη των νησιωτικών οικονομιών εν μέσω κρίσεων όπως η τρέχουσα, η οποία επηρεάζει εν πολλοίς τον τουρισμό.

6.5 Μετά την έγκριση της ΣΛΕΕ, αναγνωρίζεται πλέον ρητά η σημασία του τουρισμού στην ΕΕ. Τον Ιούνιο του 2010 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε ανακοίνωση η οποία προωθεί ένα νέο πλαίσιο για συντονισμένη δράση εντός της ΕΕ, με σκοπό την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της δυνατότητας για βιώσιμη ανάπτυξη του ευρωπαϊκού τουρισμού⁽⁶⁾. Η αναγνώριση αυτή αποτελεί ευκαιρία για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του ευρωπαϊκού τουριστικού τομέα, συμβάλλοντας έτσι στη νέα στρατηγική «Ευρώπη 2020» για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη.

6.6 Στο σημείο 55 του ψηφίσματος της 27ης Σεπτεμβρίου 2011⁽⁷⁾, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο «επικροτεί την πρωτοβουλία της Επιτροπής σχετικά με την ανάπτυξη μιας στρατηγικής για έναν βιώσιμο παράκτιο και θαλάσσιο τουρισμό και ζητά να αναπτυχθούν ανάλογες ειδικές στρατηγικές για τα νησιά, τις ορεινές περιοχές και άλλες ευαίσθητες περιοχές».

7. Έρευνα, ανάπτυξη και καινοτομία

7.1 Η καινοτομία αποτελεί βασικό στόχο της οικονομικής πολιτικής, τόσο σε ευρωπαϊκό (με τη στρατηγική της Λισαβόνας και τη στρατηγική «Ευρώπη 2020») όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, με την αύξηση του ποσοστού δημοσίων επενδύσεων στους τομείς της έρευνας, της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, καθώς και την υποστήριξη των «πλέον καινοτόμων τομέων» (μεταξύ άλλων, των τομέων των μεταφορών, της ενέργειας, της «πράσινης» βιομηχανίας κ.λπ.). Αυτό ισχύει και για τις υπηρεσίες, ιδιαίτερα εκείνες που προϋποθέτουν ένα επίπεδο γνώσεων και δεξιοτήτων που θεωρείται κανονικό στις περισσότερες τουριστικές δραστηριότητες (μεταξύ άλλων, στέγαση, εστίαση, υπηρεσίες ακινήτων κ.λπ.).

7.2 Πρέπει να προωθηθούν και να ενισχυθούν η κοινωνία της πληροφορίας και οι νέες τεχνολογίες, που αποτελούν για τα νησιά μέσο για τη διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων τους και την εξέλιξη της γνώσης. Η χρήση των ΤΠΕ μετριάξει την απομόνωση, βελτιώνοντας τις διαδικασίες και τα συστήματα διοίκησης των επιχειρήσεων καθώς και τις εξωτερικές σχέσεις, στοιχείο που ευνοεί την αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγικότητας.

7.3 Η κύρια δυσκολία που αντιμετωπίζουν οι νησιωτικές περιφέρειες στην ανάπτυξη της ικανότητάς τους για καινοτομία έγκειται στην αδυναμία του επιχειρηματικού τους ιστού, στο επίπεδο εκπαίδευσης, στην πρόσβαση στην ευρωπαϊκή αγορά, στις περιορισμένες επενδύσεις σε υποδομές έρευνας κ.λπ. Η καινοτομία στις νησιωτικές περιοχές πρέπει να εξεταστεί υπό μια ευρεία έννοια, που καλύπτει για παράδειγμα τη μεταποίηση, τις μεθόδους προώθησης προϊόντων, καθώς και καινοτόμες τεχνικές διοίκησης ή οργάνωσης των επιχειρήσεων. Στόχος των επιχειρήσεων των νησιωτικών περιοχών θα πρέπει να είναι η βελτίωση της παραγωγικής τους ικανότητας και της ποιότητας των προϊόντων τους, καθώς και η διευκόλυνση της πρόσβασης στις ευρωπαϊκές αγορές υπό συνθήκες ανταγωνισμού παρόμοιες με αυτές που επικρατούν στις ηπειρωτικές περιοχές της ΕΕ.

⁽⁶⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: «Η Ευρώπη, ο πρώτος τουριστικός προορισμός στον κόσμο – ένα νέο πλαίσιο πολιτικής για τον ευρωπαϊκό τουρισμό» COM(2010) 352 final.

⁽⁷⁾ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με θέμα: «Η Ευρώπη, ο πρώτος τουριστικός προορισμός στον κόσμο – ένα νέο πλαίσιο πολιτικής για τον ευρωπαϊκό τουρισμό» 2010/2206 (INI).

7.4 Από την άλλη πλευρά, πρέπει να τονιστούν οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα νησιά κατά τη συμμετοχή τους στα προγράμματα έρευνας, ανάπτυξης και καινοτομίας της ΕΕ. Το μικρό μέγεθος της εγχώριας αγοράς, η περιορισμένη δυναμικότητα των εγκαταστάσεων που διατίθενται για την έρευνα και την ανάπτυξη έχουν ως αποτέλεσμα ότι είναι πολύ πιο δύσκολο για τις νησιωτικές περιοχές να συμμετάσχουν σε αυτά τα προγράμματα.

8. Ενέργεια και ύδατα

8.1 Λόγω της υψηλής εξάρτησης των νησιών από τις εισαγωγές καυσίμων, οι μεταβολές του ενεργειακού κόστους πλήττουν περισσότερο τις νησιωτικές περιοχές.

8.2 Όσον αφορά τις νησιωτικές περιοχές, η ευρωπαϊκή ενεργειακή πολιτική πρέπει να δώσει προτεραιότητα στην ασφάλεια του εφοδιασμού των νησιών, στη χρηματοδότηση της ανάπτυξης και στην υλοποίηση έργων για την παραγωγή ενέργειας με τη χρήση νέων τεχνολογιών και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, καθώς και στην προώθηση της αποδοτικής χρήσης της ενέργειας, προστατεύοντας παράλληλα το περιβάλλον και τη φύση.

8.3 Η παραγωγή, αποθήκευση και διανομή ηλεκτρικής ενέργειας δεν είναι σημαντικές μόνο για την κάλυψη των βασικών ενεργειακών αναγκών, αλλά και για την αφαλάτωση των θαλάσσιων υδάτων, στοιχείο το οποίο θα μπορούσε να δώσει λύση στο πρόβλημα της τροφοδοσίας πολλών νησιών με πόσιμο νερό.

8.4 Εξαιτίας της περιορισμένης έκτασης των νησιών και της κυρίως βραχώδους μορφολογίας του εδάφους τους, τα περισσότερα από αυτά πλήττονται από λειψυδρία. Τούτο παρεμποδίζει την οικονομική ανάκαμψη (ιδίως του τουρισμού) και επιδρά αρνητικά στην υγεία, στη γεωργία και στην κτηνοτροφία.

9. Κατάρτιση και απασχόληση

9.1 Σύμφωνα με την πρόσφατη μελέτη «Euroislands»⁽⁸⁾, το ανθρώπινο κεφάλαιο αποτελεί σημαντικό πρόβλημα για τα ευρωπαϊκά νησιά, ιδίως στη Μεσόγειο. Το επίπεδο εκπαίδευσης είναι ιδιαίτερα χαμηλό, ακόμα και στα νησιά με μεγαλύτερο κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ και στα οποία λειτουργεί πανεπιστήμιο. Στα νησιά της βόρειας Ευρώπης, οι κάτοικοι είναι καλύτερα προετοιμασμένοι για να αντιμετωπίσουν τις νέες προκλήσεις, αλλά και εκεί ακόμα, η μετατροπή των παραδοσιακών επαγγελμάτων κάθε άλλο παρά δεδομένη είναι.

9.2 Η εκπαίδευση, η επαγγελματική κατάρτιση, η διά βίου μάθηση και η γνώση ξένων γλωσσών διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στην οικονομική και κοινωνική στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στη διαδικασία της Λισαβόνας και στη στρατηγική «Ευρώπη 2020». Η εξασφάλιση της εκπαίδευσης και των ευκαιριών διά βίου μάθησης

⁽⁸⁾ Μελέτη «Euroislands - Ανάπτυξη των νησιών – Ευρωπαϊκά νησιά και πολιτική συνοχής» (Ευρωπαϊκό πρόγραμμα ESPON 2013).

σε όλες τις περιφέρειες και για όλους τους κατοίκους πρέπει να γίνει ακρογωνιαίος λίθος των εθνικών στρατηγικών. Η έλλειψη προσωπικού και η ανάγκη παροχής ευρέος φάσματος υπηρεσιών προϋποθέτουν πολλαπλές δεξιότητες τις οποίες θα πρέπει να διαθέτουν οι κάτοικοι των νησιών· τις δεξιότητες αυτές θα μπορούν να τις αποκτούν χάρη σε κατάλληλα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης που θα χρηματοδοτεί η ΕΕ.

10. Περιφερειακή πολιτική

10.1 Η περιφερειακή πολιτική είναι το κύριο ενωσιακό μέσο που έχουν στη διάθεση τους οι νησιωτικές περιοχές για να αντιμετωπίσουν τους διαρθρωτικούς περιορισμούς τους και να εκμεταλλευτούν το δυναμικό τους για ανάπτυξη και οικονομική μεγέθυνση. Παρ' όλα αυτά, πρέπει να βελτιωθεί, ώστε τα νησιά, τα οποία αποτελούν μέρος της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς, να επωφεληθούν στον μέγιστο βαθμό, τόσο στον οικονομικό όσο και στον κοινωνικό τομέα.

10.2 Σε γενικές γραμμές, οι νησιωτικές περιοχές βρίσκονται σε μειονεκτική θέση έναντι των περιοχών της ηπειρωτικής χώρας. Ο νησιωτικός χαρακτήρας δεν αποτελεί προτεραιότητα στην ημερήσια διάταξη ούτε της περιφερειακής πολιτικής ούτε και της ενωσιακής πολιτικής για τη συνοχή. Επιπλέον, η διεύρυνση άλλαξε δραστικά τις προτεραιότητες της ευρωπαϊκής ατζέντας της περιφερειακής πολιτικής και της πολιτικής για τη συνοχή, καθώς οι ευρωπαϊκές πολιτικές για τον νησιωτικό χαρακτήρα δεν βγήκαν ενισχυμένες από αυτήν τη διαδικασία.

10.3 Πρέπει να δημιουργηθεί ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο που να αντισταθμίζει αποτελεσματικά τους περιορισμούς που αντιμετωπίζουν τα νησιά της ΕΕ. Γι' αυτό, είναι απαραίτητο οι σχετικές αξιολογήσεις αντικτύπου να προηγούνται των μέτρων και των πολιτικών που ενδέχεται να επηρεάσουν τα νησιά, όπως και στην περίπτωση των άκρως απόκεντρων περιοχών. Με αυτό τον τρόπο θα αποφευχθούν οι επιπτώσεις και οι αντιφάσεις και θα ενισχυθεί η εδαφική συνοχή. Αυτή η αξιολόγηση αντικτύπου είναι ιδίως αναγκαία στην περίπτωση των πολιτικών για τις μεταφορές το περιβάλλον και την ενέργεια.

10.4 Για την περίοδο προγραμματισμού 2007-2013 το κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ χρησιμοποιήθηκε ως μοναδικός δείκτης για να προσδιοριστεί η επιλεξιμότητα των περιφερειών στο πλαίσιο των στόχων της περιφερειακής πολιτικής. Αυτός ο δείκτης αγνοεί το γεγονός ότι η συνοχή αποτελεί μια πολύ ευρύτερη διάσταση που περιλαμβάνει κοινωνικές, περιβαλλοντικές και εδαφικές συνιστώσες, καθώς και άλλες που σχετίζονται με την καινοτομία και την εκπαίδευση. Η χρήση νέων δεικτών που χρησιμοποιούν πιο σχετικές στατιστικές θα παρέχει ακριβή απεικόνιση του επιπέδου ανάπτυξης των νησιών, καθώς και καλή κατανόηση των περιοχών που εμφανίζουν μόνιμα γεωγραφικά μειονεκτήματα.

10.4.1 Υπό αυτό το πρίσμα, οι δείκτες αναφοράς της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» πρέπει να ενσωματωθούν ως αναφορά και να συνάδουν με το γενικό πλαίσιο πολιτικής της ΕΕ.

10.5 Αν και για την περίοδο προγραμματισμού 2007-2013 αναγνωρίστηκε ότι τα νησιά της ΕΕ μπορούν να ενταχθούν στη διασυνοριακή συνεργασία, εξαιτίας του κριτηρίου της μέγιστης απόστασης των 150 χλμ από τα όρια της περιφέρειας, 3 νησιωτικά συμπλέγματα (Κυκλάδες, Εβρίδες και Βαlearίδες) δεν θεωρούνται προς το παρόν επιλέξιμα.

10.6 Η ΕΟΚΕ συνιστά την κατάργηση του εν λόγω κριτηρίου των 150 χλμ. για την κατηγοριοποίηση των νησιών ως παραμεθόριων περιφερειών επιλέξιμων για χρηματοδότηση από τα προγράμματα διασυνοριακής συνεργασίας στο πλαίσιο της εδαφικής συνεργασίας της πολιτικής συνοχής ή στο πλαίσιο της ενωσιακής πολιτικής γειτονίας.

10.7 Κρίνεται απαραίτητο να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στα νησιά που πάσχουν, όχι μόνο από ένα, αλλά από διάφορα μειονεκτήματα που αναφέρονται στο άρθρο 174, όπως τα ορεινά ή τα αραιοκατοικημένα νησιά. Η ίδια παρατήρηση ισχύει και για τα αρχιπελάγη με διπλό ή πολλαπλό νησιωτικό χαρακτήρα. Αυτές οι περιοχές εμφανίζουν πρόσθετα μειονεκτήματα που προκύπτουν από τον κατακερματισμό και το περιορισμένο γεωγραφικό μέγεθός τους. Επίσης, αξίζει να αναφερθεί η κατάσταση πολλών παράκτιων νησιών, τα οποία παρουσιάζουν σοβαρά μειονεκτήματα που οφείλονται στο πολύ μικρό μέγεθός τους. Όλα αυτά έχουν ως αποτέλεσμα να αυξάνονται οι περιορισμοί που επιβάλλει ο νησιωτικός χαρακτήρας και να υποφέρει ο πληθυσμός από έλλειψη υπηρεσιών.

10.8 Ως εκ τούτου, τα νησιά χρειάζονται από την εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης των διαφόρων πολιτικών, τόσο οριζόντια (μέσω μιας διατομεακής προσέγγισης για τις κύριες πολιτικές με περιφερειακό αντίκτυπο –ΚΓΠ, ΚΑΛΠ, κρατικές ενισχύσεις κ.λπ.) όσο και κάθετα (σε συνδυασμό με την περιφερειακή, εθνική και ενωσιακή διάσταση). Αυτή η προσέγγιση θα πρέπει να αντικατοπτρίζει επίσης τις νέες πολιτικές κατευθύνσεις που ορίζει η Συνθήκη της Λισαβόνας, καθώς και τη σημασία που αποδίδεται σε συγκεκριμένους τομείς όπως η ενέργεια και το κλίμα, η εξωτερική προβολή της ΕΕ και η δικαιοσύνη και οι εσωτερικές υποθέσεις⁽⁹⁾.

11. Πλεονεκτήματα και ελκυστικότητα των νησιωτικών περιοχών

11.1 Σύμφωνα με τα συμπεράσματα της μελέτης «Euroislands» του Δικτυακού Παρατηρητηρίου της Ευρωπαϊκής Χωροταξίας (ESPON)⁽¹⁰⁾, ως κύρια πλεονεκτήματα των νησιών ξεχωρίζουν η ποιότητα ζωής και τα φυσικά και πολιτιστικά αγαθά τους. Τα νησιά διαθέτουν υψηλό φυσικό και πολιτιστικό κεφάλαιο και μια ισχυρή πολιτιστική ταυτότητα. Ωστόσο, υπάρχει ένας σημαντικός περιορισμός, καθότι η πολιτιστική και η φυσική κληρονομιά είναι αναπαραστάτες και μη ανανεώσιμες.

11.2 Συνεχίζοντας τις συστάσεις της, η εν λόγω μελέτη αναφέρει ότι, στα νησιά, οι νέες τεχνολογίες στους τομείς της επικοινωνίας και της πληροφόρησης μειώνουν τον αρνητικό αντίκτυπο του νησιωτικού χαρακτήρα (μικρή κλίμακα και απομόνωση). Οι νέες τεχνολογίες μπορούν επίσης να ωφελήσουν τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, καθώς και υπηρεσίες όπως την εκπαίδευση και την έρευνα, τις υπηρεσίες υγείας, την ενημέρωση, τον πολιτισμό και άλλες δημιουργικές δραστηριότητες. Άλλες τεχνολογικές αλλαγές

⁽⁹⁾ Τομείς που προσδιορίζονται στην ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, την Επιτροπή των Περιφερειών και τα εθνικά κοινοβούλια με θέμα «Η επανεξέταση του προϋπολογισμού της ΕΕ», COM(2010) 700 final.

⁽¹⁰⁾ Μελέτη «Euroislands - Ανάπτυξη των νησιών - Ευρωπαϊκά νησιά και πολιτική συνοχής» (Ευρωπαϊκό πρόγραμμα ESPON 2013).

(ανάπτυξη νέων μορφών ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, τεχνολογίες μερικής αντικατάστασης των φυσικών πόρων, εξελίξεις στον τομέα των μεταφορών κ.λπ.) μπορούν να μετριάσουν τους περιορισμούς που προκαλούνται από τον νησιωτικό χαρακτήρα.

11.3 Οι νησιωτικές περιοχές προσφέρουν αναρίθμητα παραδείγματα καλών πρακτικών:

— Πρωτοβουλίες στον επιχειρηματικό τομέα: παρά της σχετικά υψηλές τιμές τους, διάφορα γεωργικά και μεταποιημένα προϊόντα των νησιών (ποτά και είδη διατροφής) έχουν «αντέξει» στον ανταγωνισμό στην ΕΕ και στην παγκόσμια αγορά, χάρη στην

ποιότητά τους (τοπικές συντελεστές και παραδοσιακές μέθοδοι παραγωγής) και/ή της μοναδικότητάς τους, τη δημιουργία ενός εμπορικού σήματος.

— Πρωτοβουλίες που έχουν αναληφθεί για την αντιμετώπιση περιβαλλοντικών προβλημάτων όπως η κλιματική αλλαγή ή συγκεκριμένων προβλημάτων που σχετίζονται με τον νησιωτικό χαρακτήρα: στην περίπτωση των εφαρμογών για την παραγωγή ανανεώσιμης ενέργειας ξεχωρίζουν η Κύθνος (Κυκλάδες), τα νησιά Σάμσε (Δανία), Έιγκ (Σκωτία), Γκέτλαντ (Σουηδία), Μπόρνχολμ (Δανία), τα Κανάρια νησιά κ.λπ.

Βρυξέλλες, 28 Μαρτίου 2012.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON
